

Besættelsestidshistorisk selskab
for

Thy og Vester Han Herred

BSTH

*Nyhedsbrev nr. 48
Februar 2007*

Besættelsestidshistorisk selskab
for

Thy og Vester Han Herred

BSTH

*Nyhedsbrev nr. 48
Februar 2007*

Bestyrelsen:

Formand:	Jarl Ingerslev	97941830
Næstformand:	Erik Andersen	97933536
Sekretær:	Tage Nordensgaard	97982125
Kasserer:	Jens C. Grud Sørensen	97961656
Medlem:	Knud Arne Kristensen	97936444
Suppleant:	Jens Andersen	97961736
Revisor:	Esben Kågård	97926820
Revisorsuppleant:	K. Starch Lauritsen	97923292

Bestyrelsen ønsker hermed at sende en hilsen til alle medlemmer og venner af selskabet med ønsket om et godt år 2007.

- Turudvalget arrangerer tur til Ålborg den 12/5 2007, nærmere senere.
- Der er udsendt en lille hilsen fra kassereren, bemærk at kontingentet skal være betalt senest den 1/4, for at være valgbar/have stemmeret til generalforsamlingen. Venligst også bemærk at kontingentet er 200 kr. for 2007.

BESÆTTELSESTIDSHISTORISK SELSKAB
for Thy og Vester Hanherred

ordinær generalforsamling afholdes som følger:

Torsdag den 19/4 2007 kl 19.30 på Museet, Molevej,
Hanstholt

Dagsorden:

- Valg af dirigent
- Aflæggelse af formandens beretning
- Forelæggelse af det reviderede regnskab
- Behandling af forslag - forslag der ønskes behandlet skal være formanden i hænde mindst 2 uger før.
- Fastsættelse af selskabets organisation
(Valg til turudvalget)
- Fastsættelse af kontingent (for 2008)
- Valg af bestyrelse og revisorer - på valg:
Erik Andersen
Jens C G Sørensen

Suppleant Jens Andersen
Revisor Esben Kaagaard
Revisorsuppleant K Starch Lauritsen
- Eventuelt

pbv Jarl Ingerslev

Juleafslutning 12/11 2006

Tilbuddet om gløgg og æbleskiver efter en rundvisning på MCH var mere end en gruppe medlemmer af BSTH kunne stå for, så da klokken var ca. 13.40 kunne turudvalget ved Esben Kaagaard byde 15-18 gæster velkommen.

Man startede med en rundvisning i bunkeren hvor Jens Andersen fortalte dels om bygningen og dels om materiellet. Det faktum at man måtte have en luge bagest i kanontårnet for at "ladestokken" kunne være der, bragte smilet frem hos flere deltagere.

Vi kom igennem ammunitionsmagasinet, hvor det kunne demonstreres hvordan håndteringen af granaterne foregik med talje og flammesikre lemme ud til granatvognene som forsynede tårnet med granater og ladninger.

Efter nogle kolde minutter kom vi ind i bunkeren, hvor der bliver mere og mere autentisk at være. Der er lavet toiletter med højt skyl og urinaler. Der er flere køjer og mere møbleret i mandskabsrummene end tidligere. To dieselmotorer og kranen i maskinrummet giver her et godt billede af forholdene man havde at arbejde under.

I et af rummene viser museet film fra Batteri Vara i Norge, hvor man ser værnepligtige betjene kanonen og affyre den. Her kan man godt ærgre sig over, at vi her på stedet helt frem til 1951-52 havde et fuldt funktionsdygtigt anlæg, som blev skrottet helt ned til den rå beton. Der var trods alt fire kanoner, og alle var vist enige med Jens Andersen i, at så kunne man da godt have beholdt den ene.

Det var sådan, at når søværnet havde åbent hus i årene før skrotningen, var der et stort publikum der var interesseret - men tiden har nok ikke været moden til at bevare anlægget.

Efter turen rundt i bunker og magasiner vendte vi tilbage til cafeteriaet hvor gløgg og æbleskiver ventede. Alle var enige om, at nu var det godt at få noget varmt, for det var noget af en kølig men interessant omgang.

Da deltagerne havde fået varmen igen, fortalte Starch-Lauritsen om sine erindringer fra 9. april og til dagene efter befrielsen "episoder og ting der for altid vi stå mejslet i min erindring"

Den tyske indmarch i Thisted, et nedstyrtet fly, et allieret angreb på et tysk flådefartøj i havnen i en af isvintrene, sabotage mod en benzintransport, og til sidst tragedien da nogle børn fik nogle opgravede panserminer til at detonere.

Det var nogle af de ting vi kunne høre om, og den følelse der har været da krigen endte, blev meget præcist sagt af hans søster da de skulle i skole igen og tyskerne gik hjem "dumme tyskere, dumme tyskere" gik hun og sagde "nej det må du ikke, vi får ballade" - "nej" sagde hun "for nu er det slut, så det må jeg godt"

Juleafslutningen var også ved at være slut, deltagerne vendte hjem igen og efter en gang opvask og oprydning, kunne vi fra bestyrelsen og turudvalget sige tak til Jens Andersen for udvist gæstfrihed og ønske hinanden glædelig jul og godt nytår.

Ref: Jarl Ingerslev

Bunker frem i dagens lys efter 55 år

Ingen havde sat sin fod i bunkeren siden ca. 1950, men den 5. oktober 2006 blev den så åbnet igen. Spændingen var stor, da gravemaskinens grab frilagde den tilmurede dør – tilmuringen var intakt! Desværre havde man været meget grundige med at rydde op, inden man lukkede efter sig, så alt udstyr, inklusiv jerndørene, var fjernet. Selve bunkeren er dog i rigtig god stand.

Grundigt tilmuret

Inden bunkeren blev dækket til, sørgede man for at lukke den ordentlig. Tilmuringen var rigtig flot udført i ½ stens tykkelse, hvælvende udad og med ydersiden pudset. Samme type tilmuring var også i indgangen til ringstillingen. Det ser ud til at være en typisk måde at gøre det her i Hanstholm, da samme form for tilmuring er fundet i fire andre bunkere, som museet har haft mulighed for at undersøge i de seneste år.

Grundigt tømt

Selvom tilmuringen var intakt, havde man desværre ryddet meget grundigt op, før man lukkede bunkeren. Alt inventar samt alle døre og rør var taget ud. Det eneste af interesse, som blev fundet i bunkeren var en delvist ødelagt tavle med brugsanvisning til bunkerovnen.

Det er åbenbart også typisk for bunkerne i Hanstholm, at de er så grundigt tømt. I de fire andre bunkere med intakt tilmuring, som vi har kunnet undersøge i de senere år, var alt løst jern også fjernet.

Bygget i 1944

Bunkeren, en Regelbau 668, blev støbt i oktober 1944, og den blev færdigmeldt og overdraget til tropperne i november. Bunkeren hørte organisatorisk til

infanteristøttepunktet, og den skulle i sin huse seks af de soldater, som skulle forsvare 38 cm-batteriet mod angreb fra søsiden.

Bunkeren har formodentlig været klar til brug og været fuldt udstyret med inventar. Dog var der ingen spor af el-installationer i bunkeren - ikke så meget som en enkelt ledningsstump eller som til fastgørelse blev fundet. Ligeledes var der ikke, som man ellers normalt ser, spor efter, at der havde været monteret isoleringsplader på betolvæggen bag køjerne.

Ny sti gennem området

Åbningen af bunkeren skete i forbindelse med, at Viborg Amt og Hanstholm Kommune anlægger en "trampesti" i museumsområdet. Bunkeren bliver en af de ting man kan opleve langs den nye sti, som går gennem den nordlige del af batteristillingen.

Et afledningsangreb 22. februar 1944

20 februar. 1944 påbegyndte det amerikanske luftvåben i Europa den såkaldte »Big Week« Hensigten var at rette et tilintetgørende slag mod den tyske flyproduktion, og i de næste 6 dage nedkastedes ialt 10.000 tons bomber over tyske flyfabrikker. Et af disse angreb blev gennemført 22. februar, og her blev Danmark involveret i planlægningen og udførelsen. Der blev ikke nedkastet bomber over et specifikt mål i Danmark, men baggrunden for det er meget interessant.

Planen gik ud på at hovedstyrken, 466 bombefly eskorteret af 780 jagere skulle angribe flyfabrikkerne i Tyskland, derudover skulle der sendes en lille afledningsstyrke - med radarforstyrrende udstyr - til Danmark for at bombe Rødslet.

Fra amerikansk side håbede man på, at denne afledningsstyrke ville holde et antal fjendtlige jagere i den nordlige og samtidig gøre det svært for den tyske forsvar at opdage hovedstyrken, før den havde formet sig over Storbritanien.

Omkring kl. 9.45 lettede afledningsstyrken med 62 stk. B-17'ere. Fire af flyene måtte dog returnere til basen igen p.g.a. defekter, således at kun 58 fly nåede Danmark. Denne styrke fløj helt uden jagereskorte.

Hovedstyrken lettede omkring kl. 10.30 og overfløj kl. 11.00 den britiske kyst nord for Yarmouth. Straks efter lagde der sig en tyk tåge op til 24.000 fod over det østlige England, som gjorde formationssamlingen vanskelig, og operationen blev derfor aflyst og hovedstyrken blev tilbagekaldt kl. 11.30. Det var før de var kommet over fjentligt område. På dette tidspunkt var der sket adskillige kollisioner i luften.

Imens fortsatte afledningsstyrken mod Ålborg (de var jo kommet over fjentligt område, og kunne nok ikke tilbagekaldes) og kl. 13.08 meddelte Fluko-Ålborg, at der kom maskiner fra vest mod øst, og allerede samme tid blev der meldt flyvervarsel for Nykøbing M., Thisted og Hurup. Kl. 13.14 blev der meldt flakalarm for Hanstholm fæstningen, da de amerikanske fly nærmede sig. Maskinerne forblev dog uden for antiluftskytsens rækkevidde, og kl. 13.35 blev alarmen ophævet.

De amerikanske fly nærmede sig Ålborg, og kl. 13.25 blev der meldt flyvervarsel for Ålborg, Nibe og Løgstør. De første B-17'ere var over målområdet kl. 14.00, men p.g.a. skydække op til 1000 meter formåede de ikke at bombe. De måtte ikke bombe i besatte lande, med mindre målet med sikkerhed kunne identificeres. Flyene fløj derfor over målet og satte kursen mod den jyske vestkyst uden at kaste bomberne.

Der var dog tyske jagere på vingerne. Allerede under indflyvningen blev amerikanerne ved den jyske vestkyst mødt af ca. 10 Ju88'ere, der fulgte dem både til og fra målet. De blev dog ikke opfattet som nogen alvorlig trussel af de amerikanske besætninger. Det drejede sig sandsynligvis om natjagere fra Grove og Ålborg. At disse blev indsat om dagen, er et tydeligt eksempel på, at Luftvaffe manglede dagjagere i Danmark. Ju88'erne viste da heller ikke den store interesse i at angribe de sværtbevæbnede B-17'ere, og det er meget forståeligt, da de tyske natjagerpiloter ikke var trænet i dagangreb og sandsynligvis ikke kendte bombeflyets svage punkter.

KL.14.27 fik jagerne kontakt med bombeflyerne. De angreb dog tilsyneladende kun et fly, som styrtede ned ved Kovstrup Mølle i Sønderhå, syd for Thisted. Flyets pilot 2nd Lieutenant Lavies omkom (druknede i Ovesøen), mens de øvrige 9 ombordværende overlevede ved at springe ud med faldskærm. Disse blev senere taget til fange af tyskerne. Bombeflyet havde dog forsvaret sig bravt, og en af de tyske jagere styrtede i havet ud for Stenbjerg.

Luftkampen foregik sandsynligvis ved Agger, da der her blev kastet 4 sprængbomber. Det var nemlig meget almindeligt, at et bombefly der blev angrebet, kastede den tunge bombelast for derved bedre at kunne manøvrere, især hvis det var blevet beskadiget.

kilde: Frank Weber

Det var i 1944. 60 år senere, i 2004, kontaktede et medlem af besætningen, Lester Schrenk, den nuværende eje af Kovstrup Møllegård, Niels Møller (ad omveje) og det resulterede i et omfattende korrespondance. Jeg fik lov til tage nogle kopier af brevene, men da de var skrevet på engelsk havde jeg et problem. Jeg fik derfor J.V. Præstgaard til at oversætte dem til dansk.

Det er nogle af disse breve som blive gengivet (med Lester Schrenk velsignelse) her i nyhedsbrevet. Her skal lige huskes at der er gået 60 år siden begivenheden fandt sted, så nogle af hans konklusioner er ikke helt rigtige. Nævnes skal det også at hans plads i maskinen var i »Ball turet« som er det drejelige maskingeværtårn som sad under bugen på B-17'eren.

Arne Saugbjerg, Snedsted

Lester Schrenk

stående

Neil Bvers, Top Turret
Lester Schrenk, Ball Turret
John Walcott, Radio operator
William Narmon, Left Waist gun
Vern Swindler, Tail gun
Peter Guastella, R. Waist gun (ej på foto)
siddende
William R. Larvies, Pilot
Elijah Ymaghan, ... Pilot
François Peacock, Navigator
Lt. Meakin, Bombardier

Niels Møller

Fra Lester Schrenk
15. aug. 2004.

oversættelse: J. V. Præstgaard

I ENGLAND -----FØR FLYVNING OG UNDER HVER MISSION

Jeg var ved den 8. Army Air Force, 29. Bomber Group, 327. Squadron baseret nær Podington England. Jeg fløj i en B-17 bombemaskine på angrebsmissioner over tyske mål i den første del af Den anden Verdenskrig fra december 1942 til den 22. februar 1944.

Vore barakker var tøndeformede hytter med cementgulve. Hver barak gav rum for fire bombemandskaber, i alt 24 mand. Vi holdt daglig øje med opslagstavlen, for at se om der var varsling om bombetogter næste morgen. Hvis der var, gik vi i seng så tidligt som muligt, fordi vi vidste, at klokken tre om morgenen ville vi blive vækket. På den tid skulle vi hurtigt trække i vort flyveudstyr og sætte kursen mod messen, som lå ca. trekvart mile fra barakkerne. Der blev altid serveret et særligt morgenmåltid for os før hver mission. Der var engang, vi altid fik friske æg, til andre tider fik vi tørrede æg, som ikke smagte ret godt og altid var slimede. Vi spiste et meget mættende måltid, fordi vi vidste, at der var lang tid til vort næste måltid, 14 timer eller mere.

Efter morgenmad gik vi til de sammenkaldtes briefing lokale. Sikkerheden var streng. Vi skulle fremvise positiv identifikation af vort mandskab, før vi fik lov til at gå ind. Briefing officeren ville vise kortet og et rødt hånd ville vise ruten til og fra målet. Ruten til målet var aldrig i lige linje, men siksak frem og tilbage. Det var for at forvirre fjenden om, hvad det aktuelle mål ville være. Hvis vi vidste, at målet ville være vanskeligt, ville der være en høj stønnen fra besætningerne. Selv før vi startede på vor mission, havde man en temmelig god forestilling om, hvor godt tyskerne ville forsvare deres by. Briefingofficeren ville fortælle os om, hvilken modstand vi kunne forvente at møde, men det var alt sammen gætteværk. De ville altid underdrive modstanden. De ville også fortælle os, at vi var til at ofre. Det var mere vigtigt for os at ramme målet end at komme tilbage i live, og de mente det virkeligt!! Som du kan se, de værdsatte ikke liv ret meget.

Det næste stop var ved forsyningsdepotet. Her ville de uddele hver af os en faldskærm, en elektrisk opvarmet dragt, sko og handsker. De ville også til brug ved flugt give os en pung som indeholdt franske francs, et kort, et kompas, en candy bar, og en pakke tyggummi. Pengene var til bestikkelse, candy bar var til ernæring, hvis vi blev skudt ned. De gav os altid franske francs, fordi de sagde, at hvis de gav os tyske penge, kunne vi blive anklaget for at være spioner og blive skudt. Det var

forbudt os at bære våben, som pistol eller kniv, og vi ville blive stillet for en militær domstol, hvis vi gjorde det.

Det næste stop var våbendepotet. Her skulle vi fortælle den der udleverede, hvilken maskine vi fløj med og hvad vi lavede. Da jeg var tårnskytte havde jeg to våben at installere og armere. Det var en meget vanskelig manøvre. Man kunne ikke komme ind tårnet, mens maskinen stod på jorden, så en del af installeringen skulle gøres inde fra maskinen og en del udefra.

Efter at dette overstået, kunne vi sidde og vente, indtil vi fik besked på, om vi virkelig skulle på mission, eller det ville blive aflyst. Det var vintertide og det meste af tiden var vejret dårligt. Hvis de skød et grønt blus op i luften, vidste vi, at vi var på vej, hvis det var et rødt blus vidste vi, at missionen var aflyst, skulle vi gentage hele proceduren bagfra, bringe våbnene tilbage til våbendepotet, aflevere alle forsyninger og gå tilbage til barakkerne.. Der var flere aflyste missioner end dem, der virkeligt skete.

Hvis der var grønt blus ville piloten starte motorerne og køre ud til startbanen. Der kunne være et hvilket som helst antal maskiner, næse mod hale, der ventede på at lette. Det sædvanlige antal var 21. Ved den tid vi skulle lette, ville det stadig være meget tidlig morgen og fuldstændig mørkt. Det var meget vanskeligt at finde de maskiner, som vi skulle danne formation med. For at udføre dette havde hver bombegruppe deres egen mærke af blus. Vore farver var grøn gul grøn. Vi fløj fuldstændig uden lys, og det var meget vanskeligt at finde maskinerne fra vor gruppe. Der var så mange bombegrupper på så lille et areal af England, at der ville være maskiner over hele himlen, og uden lys, kunne man aldrig vide, hvilken maskine, man skulle følge. Somme tider ville det tage over en time bare at danne vor formation. Selv på de tidspunkt kunne missionen stadig blive aflyst. Vi fløj i en meget tæt formation, og somme tider, når vi var op mod en hård vind eller sidevind kunne vi hoppe omkring over hele himlen, og kollisioner var ikke ualmindelige.

Når vi var i luften, skulle vi affyre vore maskingeværer for at sikre os, at de skød korrekt. Det var så kaldt i de højder, vi fløj i, at det var nødvendigt at have elektriske varmere på vort skyts for at forhindre dem i at fryse.

Alle vinduerne i maskinen fra bomberummet og tilbage til halen var fjernede for at give fri rækkevidde for maskingeværerne. Det er ikke nødvendigt at nævne, at det var en meget stærk vind, der hele tiden blæste gennem maskinen. Temperaturen var et eller andet sted mellem -40 til 50 grader, samme temperatur inde som ude. I den højde var vi nødt til at have iltmaske på, og den var meget ubehagelig. De fleste besætningsmedlemmer havde forfrysninger langs kanten af iltmasken. På grund af fugt fra åndedrag havde iltmaskerne en tendens til at fryse, og derved lukke af for

iltten, så hvis man ikke checkede iltmasken periodisk, kunne man dø af iltmangel.

En mission kunne vare hvor som helst mellem 12 til 14 timer, og i hele den tid måtte man ikke forlade sin post, fordi vi hele tiden kunne blive angrebet af fjendtlige flyve-maskiner. Hele den tid fik vi intet at spise eller drikke. Den elektrisk opvarmede dragt var meget upålidelig. På de fleste missioner ville nogle dele eller hele dragten brænde op og give os store blærer, og så havde man på resten af turen slet ingen varme. Man var også i maskingeværtårnet så klempt, at det at bevæge sig var umuligt. Jeg var meget for høj til denne post, idet jeg var 6 – 11 og vejede 185 pund. Med denne højde og vægt kunne jeg ikke have min flyverjakke eller mine kraftige bukser på. Jeg kunne ikke have min flakdragt på og heller ikke min hjelm. Når den opvarmede dragt ikke fungerede, og det skete på 3 missioner, og da var jeg nødt til at trodse kulden.

Vi fik aldrig mere brændstof med end det minimum, der var absolut nødvendig til missionen. De foretrak hellere en ekstra bombe end at give os mere brændstof med. På grund af dette gik mange maskiner ned i Den engelske Kanal, fordi de var løbet tør for brændstof på vej hjem til basen. Det har altid forekommet mig meget fjollet. Mange gange blev en hel besætning dræbt på grund af en ekstra medbragt bombe.

Bomberbesætningerne var en meget tæt sammenknyttet gruppe af mænd. Selv om man ikke følte sig helt rask ville man alligevel tage med på en mission. Man følte altid, det var som man svigtede resten af besætningen, hvis man undlod at tage med. Vi ønskede aldrig at blive placeret i en anden besætning, da man stolede på sine besætningskammerater. På et tidspunkt brugte de vores bombeskytte som erstatning i en anden besætning, og den maskine blev skudt ned. Jeg så ham aldrig igen. Hans navn var Lt. Meakin.

Tyskerne havde stadig luftherredømmet på det stadium af krigen. Vore jagere kunne ikke eskortere os hele vejen til målet, da de var nødt til vende tilbage fordi de ikke kunne medbringe brændstof nok. Vi led derfor vældig store tab. Det var ikke usædvanlig at se adskillige bombemaskiner gå ned på en gang. Jeg så oven i købet tyskerne ramme vore bomber. Jeg ved ikke, om det var meningen. De kunne komme så tæt igennem vor formation, at jeg kunne se deres ansigtsstræk. Og besynderligt, de vinkede, mens de fløj forbi. Tyskerne havde altid fuld tysk Luftvaffe uniformer på, og man kunne endda se jernkorsene, nogle af piloterne bar. Jeg kan stadig se bomberne eksplodere. Det var uhyggeligt at se dele af flyvemaskiner strøjet ud over himlen. Jeg husker en hel vinge, der blev sprængt af, og motorerne gik stadigvæk, den lavede sære cirkler rundt i formationen. Når en maskine gik ned, og hvis vi ikke havde travlt med at kæmpe med fjendens maskiner, kunne jeg følge maskinen ned til jorden, og jeg håbede at tælle så mange faldskærme som jeg kunne, men mange gange var der ingen. Til tider var der alle slags stumper og stykker, der svævede

gennem formationen, propeller, landingshjul, vinger, og ja selv mennesker, der var blevet blæst ud uden faldskærm.

På de fleste steder i maskinen kunne man ikke have sin skærm på. Der var bare ikke plads nok på deres specielle plads. Dette omfattede alle menige og nogle af officererne. De fleste gemte deres faldskærme så nær ved som muligt. Min skærm kunne ikke være i maskingeværtårnet, så den blev opbevaret på maskinens gulv nær ved tårnet. Ved voldsomme bevægelser af maskinen, ville min faldskærm ofte ikke være, hvor jeg havde efterladt den.

I vores gruppe var det gennemsnitlige antal fløjne missioner seks en tredjedel, før gennemsnitlig besætningen ville blive skudt ned. Jeg kender ikke til en eneste besætning, der fuldførte det magiske tal 25. Hvis de havde fuldført 25 missioner, ville de blive sendt tilbage til staterne for at hjælpe med at sælge krigsobligationer. I den tid jeg fløj var 21 det højeste antal missioner noget mandskab havde fløjet, på deres næste mission blev de ramt direkte, og alle blev dræbt. Den besætning var i vor barak med køjer ved siden af mig. Deres maskine hed "Wilder N Hell" fløjet af Lt. Wilder, derfor dens navn. De var alle mine gode venner. Som regel kendte vi besætningen på enhver maskine, der gik ned, og hvis vi ingen faldskærme så, var det en meget sørgelig dag. Til trods for dette var moralen altid høj. Jeg havde aldrig nogen tvivl om, at jeg ville overleve. Selv efter at jeg blev krigsfange, nærede jeg aldrig tvivl. Det var først efter, at krigen var endt, jeg fandt ud af, hvor mange gange mit liv balancerede på knivens æg. Jeg var adskillige gange ved at blive skudt, mens jeg var i fangenskab.

Jeg skal præsentere mine besætningsmedlemmer. Løjtnant Wm Lavies, vor pilot, han blev dræbt i aktion. Løjtnant Elijah Vaughan anden pilot; løjtnant Francis Peacock, navigatør; løjtnant Robert Schuma, vikar for bombeskytten; sergent Neil Byers, skytte i øverste maskingeværtårn; sergent John Walcott, radiomand; sergent William Harmon, højre tårnskytte på flyets midte; sergent Peter Guastella, venstre tårnskytte på flyets midte; sergent Vern Swindler, haleskytte; og mig selv sergent Lester Schrenk skytte i kugleformede maskingeværtårn.

Under hver mission ville vor pilot med mellemrum kalde op til hvert medlem af besætningen, og han ville sige til os om at melde os. Det var at sikre, at vi ikke led af iltmangel, eller var sårede. Vor pilot var den rareste mand, jeg har kendt. Han tog sig altid af os, selv når vi var på jorden, eller tog til byen med udgangstilladelse. Han ville altid sikre sig, at vi var glade og OK. Han tilbød os endda penge, for at sikre sig, at vi fik en god tid, og altid var han en faderskikkelse. Jeg har aldrig hørt et vredt ord eller klage fra ham indtil den dag han blev dræbt. Selv da han vidste, vi var fortabte, blev han ved at forsikre os om, at alt ville blive OK.

Da jeg fløj i tårnet, havde jeg et perfekt udsyn, og aldrig et kedeligt øjeblik. Jeg kunne se de tyske maskiner lette fra jorden, se de tyske batterier skyde mod os, og en brøkdal af et sekund se eksplosionen fra antiluftskytset, det lavede et højt brag, derefter hørte man sprængstykkerne ramme maskinen, og det lød som store hagl. Hvis eksplosionen var tæt på, ville det vippe voldsomt med maskinen. En eksplosion a fra flakket var så alvorlig, at den vippede os over rev fuldstændig motor nr. 2 af og efterlod et hul, der var 3 fod bredt. Alligevel bragte denne maskine os hjem. Jeg kunne også se bomberne falde ned mod målet og se dem ramme og eksplodere. De ville starte en chokbølge, ligesom når en sten falder i vandet.

Fjendens flak ved og nær ved målet var kraftigt, og det var også på det tidspunkt, man kunne forvente at blive angrebet af fjendtlige jagere. De fløj lige gennem deres egen flak ild og prøvede at skyde os ned, før vi kunne kaste vore bomber. Jeg så et antal af dem blive skudt ned af deres eget antiluftskyts. Om vi var bange? Du kan bande på, vi var bange. Hvem ville ikke være det.

Tyskerne prøvede ethvert trick af forsvar. Et af dem var at droppe stålklabler foran vore bombemaskiner, så vi ville blive viklet ind i dem. Et andet var at komme bagfra og lobbe bazooka granater ind i formationen. Det var dengang, de var ved at prøve en ny jetjager, de kaldte ME 262. ME 262 havde en ekstrem kort rækkevidde, ikke nok til at nå vor formation, så de måtte læsse den op og transportere den på ryggen af en JU 88 tomotorers jager for at nå en højde over formationen. De frigjorde de så, og ME 262 ville så trænge igennem formationen en gang, og skyde mens den passerede igennem. På den tid var ME 262 en meget hurtig maskine, hurtigere end nogen maskine, de allierede havde. På det tidspunkt ville ME 262 være løbet tør for brændstof og tvunget til at lande. Jeg har aldrig syntes, at den var særlig effektiv.

Vi drog altid et lettelsens suk, når vi passerede kystlinjen og endnu mere, når vi var over England. Mange gange dukkede vi op i så ringe tilstand, at vi ikke holde os i formationen. Hvis man sakkede bagud, var man meget sårbar over for angreb af tyske jagere, da man manglede den støtte, som de andre bombemaskiner gav en. I så tilfælde havde man tre valgmuligheder: dykke ned i skyerne og flyve i blinde; hvis der ingen skyer var, var næste mulighed at holde sig til formationen så længe som muligt, derefter gå ned i fart og håbe at kunne slutte sig til en anden gruppe bag en holde ved den så længe som muligt; den sidste mulighed var at flyve så lavt som muligt, 10 fods højde var ikke ualmindeligt.

Endelig kunne vi se vor hjemmebase. Sikken lettelse at kunne tage iltmaskerne af, også at kunne komme ud af maskingeværtårnene og gå omkring. Hvis en besætning sød et rødt blus af, betød det, at de havde sårede ombord, det gav dem fortrinsret til at lande først. Der kunne også være maskiner, der var så hårdt medtaget, at de skulle foretage en nødlanding, lande på maven med hjulene oppe.

Vi havde 2 mekanikere ombord, den ene var Neil Byers, den anden var mig. Vi stolede aldrig på landingsudstyret, så en af os drejede landingshjulene ned med håndsving. Det blev gjort, fordi mekanismen kunne være beskadiget. Vi hjalp også piloten og andenpiloten med at lande maskinen. Vi kunne hele tiden sænke flyvehastigheden og være klar til at trække i nødbremserne i tilfælde af skade på det hydrauliske system. Til trods for at alt kunne være skudt itu, lavede vor pilot altid en god landing. Han var virkelig en god pilot.

Så snart vi var landet, blev vi sendt hen til debriefings lokalet. Hver besætning fik stillet mange spørgsmål om missionen. De ville altid have mig til nøjagtig at udpege, hvor bomberne havde ramt. De ville også vide, hvilken modstand vi havde mødt.

Først efter debriefing kunne vi aflevere vort grej og gå hen til messen. Det næste vi skulle foretage os var at fjerne våben og ammunition og bringe dem tilbage til våbendepotet og omhyggelig rens og smøre skytset. Dernæst skulle vi fuldstændig tørre alle spor af olie af. Hvis noget olie blev tilbage, ville det stivne ved den lave temperatur, som vi mødte, når vi fløj næste mission. Man vidste aldrig, hvilken maskine man skulle flyve i på den næste mission. Under min tjeneste fløj vi i mindst 4 eller 5 forskellige maskiner på grund af den kendsgerning, at nogle af de maskiner, vi vendte tilbage i, ville være så slemt beskadigede, at de ikke kunne blive repareret i tide til næste mission, mens andre var så slemt medtagne, at de ville blive hugget op og brugt som reservedele. Dernæst kunne vi gå tilbage til vore barakker, hvilket var en vandring på ¼ mile over en meget mudret mark. Først da var vi færdig for den dag. Det ville være sent på aftenen.

Som jeg har oplyst, var der 4 besætninger i hver barak. Det var altid meget trist at vende tilbage til barakkerne og opdage, at en af besætningerne ikke vendte tilbage. Eller at opdage at nogen var dræbt eller såret. To gange var der en besætning, som ikke klarede at komme tilbage. Og så en dag vendte 2 besætninger ikke tilbage, hvilket betød at halvdelen af barakken var tabt. Dette skete 2 dage før, vi ikke vendte tilbage. Den tilbageværende besætning blev skudt ned inden for en uge. Lige så snart en besætning ikke vendte tilbage, sendte man en ny besætning til at erstatte dem. Mange gange havde man næppe tid til at kende dem.

Vi ville sandsynligvis blive kaldt ud til at flyve igen næste dag. Den dag vi blev skudt ned, havde vi fløjet 3 dage i træk med samme rutine, som den jeg beskrev ovenover. Det var ikke bare mangel på søvn, der plagede os. Manglen på ilt var også slemt for systemet, da det i sig selv har en tendens til at gøre en meget træt. Iltmaskerne var så meget ubehagelige, at vi altid udsatte at tage dem på, indtil det var absolut nødvendigt, når vi følte os omtågede, og vi fjernede dem også meget for tidligt. Vi var altid hundetrætte ved slutningen af enhver mission, da det var en yderst lang og stressfyldt dag.

Jeg er ofte blevet spurgt, hvis jeg kunne gøre alting om, ville jeg så igen melde mig frivilligt til militærtjeneste, selv om jeg vidste, at jeg ville have samme prøvelser at gå igennem? Ja, det ville jeg højst sandsynligt. Frihed er værd at kæmpe for. Jeg mistede friheden i 15 måneder, da jeg var krigsfange. Jeg så også på første hånd, hvordan de behandlede deres slavearbejdere, rev familier fra hinanden og arbejdede folk til døde uden hensyn og medlidenhed for andre mennesker. Slaveri eksisterer selv i dag i mange dele af verden. Prisen for frihed er meget høj. Imidlertid er prisen for frihed aldrig for høj til at kæmpe for. Der er netop for meget på spil.

By
LESTER F. SCHRENK
Niels Møller

Fra Lester Schrenk
16. aug. 2004.

Jeg fløj med den ottende armés Luftvåben 92. bombegruppe, 327. eskadrille med base nær Podington, England. Jeg fløj i en B-17 bombemaskiner på angrebstogter mod tyske mål fra december 1943 til den 22. februar 1944.

På vor 10. bombemission var vort mål Aalborg, Danmark. Vi havde bombet målet og var på vej hjem over Den engelske Kanal, 20 minutter fra det nærmeste land. Vi blev angrebet af en gruppe JU 88 og ME 109 jagere. Vor brændstoftank til motor nr. 4 blev sat i brand.

Periodisk var der høje eksplosioner, hele maskinen skælvede, vi havde en lang hale af ild efter os ca. 20 til 30 fod lang. I vintermånederne ville det være dumdrigtigt at soringe ud over vand og forvente at overleve og blive reddet, da man kun ville være ved bevidsthed 6 til 7 minutter i det kolde vand på denne tid af året. Da eksplosionerne blev hyppigere og højere, styrede vor pilot maskinen mod Danmark, da han håbede at nå land, før vingen blev sprængt af. Vor pilot satte maskinen i en flad dykning for hurtigere at nå land. Under dette havde jeg tilstrækkelig tid til at komme ud af tårnet, finde min faldskærm og tage den på, Vi var netop kommet over kystlinjen til Danmark, da der var en meget høj eksplosion og den højre vinge blev sprængt af. På det tidspunkt sprang vi ud. Mens vi dalede ned i vore faldskærme, fløj fjendtlige maskiner og fløj tæt på os og forbi os (lavede tilnærmelser). Jeg ved ikke rigtig, om de prøvede at dræbe os eller ødelægge skærme. Der var også skydning fra jorden. Da vi nåede jorden, blev vi straks grebet og taget til fange.

B-17 havde ry for at være en meget hårdfør maskine. Det viste sig virkelig at være sandt for den maskine, vi fløj med. Vor maskines hed "POT OF GOLD" og var en B-17G, serie # 42-31377. Den maskine og min faldskærm reddede bestemt mit liv.

Ni af os dalede ned til sikkerhed. Uheldigvis blev min pilot Lt. William dræbt. Han var en af de bedste piloter, jeg nogen sinde har kendt. Jeg føler mig i stor gæld til ham. Snart efter blev jeg taget til fange.

Jeg blev bedt om at identificere vor pilot. Indtil denne dag er jeg ikke fuldstændig klar over på hvilken måde han mødte sin død. Jeg er tilbøjelig til at tro, at prøvede at styre maskinen på en sådan måde, for at give besætningen tid til at springe ud, og ved at gøre det, sprang han ikke ud i tide. Han var et sådant menneske, der altid satte besætningens sikkerhed over sin egen. Jeg har aldrig mødt en mand, som jeg respekterer så højt som denne mand. Tyskerne fik mig til at identificere ham som vor pilot, men de ville ikke lade mig undersøge ham om årsagen til hans død. Jeg skyndte mig over til ham, men blev hurtigt sparket væk.

Næste morgen tog tyskerne os med til en jernbanestation. Den dag gik med at rejse til Hamborg i en meget overfyldt lukket godsvogn. De læssede os af og bragte os til en bombet bygning, som havde været fængsel, men alt der var tilbage af den bygning var kælderens. De låste os inde i et meget lille rum, uden stole, borde eller senge, kun det nøgne rum med vand på en del af gulvet, og det var bælgmørkt og intet lys. Vi havde en meget ubehagelig nat. Næste morgen blev vi igen læsset i en godsvogn i et andet tog kørt til Frankfurt til afhøring. Dette sted hed Dulag Luft, og det var et frygteligt sted. Vore mænd var slemt forbrændte og kommet til skade på enhver tænkelig måde, og fik ingen lægebehandling af nogen art.

Forhøret var frygteligt. Vi var i et lokale, der var meget overfyldt. Tyskerne tog en krigsfange ad gangen, og det var det blev det sidste, vi så af dem. I baggrunden kunne man høre skrig og lyde af slag, etc. Selv de tyske vagter fik en til at undre sig. Jeg kan huske, at den tyske vagt, der tog sig af mig kort lavstammet type. Han havde kun en arm og et mægtigt ar hen over kinden. I den arm der var tilbage, bar han en maskinpistol. Den er af lignende størrelse som en Thompson maskinpistol. Da jeg trådte ind i lokalet, var der en tysk løjtnant, der optrådte, som om han var min bedste ven, indtil afhøringen begyndte. Alt hvad jeg ville opgive var mit navn, rang og soldaternummer. Dog opgav jeg adressen på mine forældre, så de kunne blive underrettet om, at jeg var krigsfange; denne oplysning var allerede på mit hundetegn. Tyskerne syntes at vide alt om os, de nævnte mine forældres navne, endda før jeg selv gjorde det. Jeg blev jaget omkring med lussinger og slået, men ikke alt for slemt. Jeg var virkelig lettet, da den lavstammede fyr gav mig et spark bagi, da jeg gik ud. Jeg har senere hørt, at hvis jeg havde givet dem blot den mindste oplysning, så ville de have slået mig til plukfisk, for at opnå mere.

En dag eller to senere blev igen sat på et tog. Vore sko og strømper var taget fra os for at forhindre fra flugt. Vejret var meget koldt, og der lå sne på jorden. Jeg husker ikke nøjagtigt, hvor mange dage vi var i dette tog, jeg tror, det var fire eller fem dage.

Toget kørte os til Memel i Litauen. Lejrens navn var Heydekrug, men bedre kendt som Stalag Luft VI.

Her fik vi udleveret tøj, det meste af det var brugt. En del af mit var amerikansk, den anden del engelsk. Men tøjet var helt utilstrækkeligt, da vejret her var meget koldt. Maden var meget minimal. Tyskerne havde også en vane med at punktere varer på dåse med en bajonet og efterlade det, for at det kunne blive ødelagt, og så give det til fangerne. Vi spiste rådden fisk, som ville gære og sive ud. Vi fik naturligvis alvorlige anfald af dysenteri. Vi var konstant sultne, desuden led vi under kulden. Vi var så sultne at vi kunne spise hvad som helst. Jeg husker, at jeg holdt mig for næsen, og et bid og slugte det meget hurtigt, der var en meget stor lyserød sten i lejren. Den havde en meget salt smag. Vi plejede at slå løs på den og skrabe små stykker af denne sten og spise dem sammen med rådden fisk. Det var så salt, at det delvis kunne skjule smagen. Som jeg sagde var det en mægtig klippeblok, halvdelen var grus og halvdelen salt. Den var for længe siden blevet udnyttet.

Fangelejren var meget stor, der var både engelske og amerikanske fanger, men de holdt i adskilte lejre. Der var omtrent 50 personer i et rum. Jeg var i rum G-3. Vi skulle stå på geled to gange om dagen for at blive talt, somme tider kunne der gå timer før de slap os tilbage til barakkerne, og det var også meget koldt indenfor. Vi havde altid alt vort tøj på. Somme tider blev vi tvunget ud midt om natten af de frygtede SS tropper. De var meget arrogante. Hvis man ikke havde alt sit tøj på, mens man sov, blev man tvunget til at gå ud, som man var. Vi sov altid med skoene på. Sengene var højst ukomfortable. Madrassen var en stor jutesæk ca. 4 tommer tyk, fyldt med en lille smule høvlspåner. Sengen bestod af en træramme og til støtte var der 4 brædder, der gik på tværs, hver bræt var ca. 6 tommer bredt. Et bræt til hoved, de andre til skulder, hofte og fødder. Meget ukomfortabel for at sige det mildt.

Når SS lavede razzia, stod vi i geled ude i kulden i timevis med sne på jorden, temperaturen kunne være under nul – det betød ikke noget for dem. Når vi fik lov til at gå tilbage og ind lå alt hulter til bulter, madrasser skåret op indholdet i en stor dyng. Hvis vi havde mad var den blandet med affald. Der var ingen sanitære installationer i rummene. Intet rindende vand, kun en spand, der løb over om morgenen. Klokken tre om eftermiddagen skulle vi sætte skodder for vinduerne, og skodderne måtte ikke fjernes før kl. 8 næste morgen. Der var ingen, der fik lov til at forlade rummene i den tid. En dag gik en mand ud 10 minutter for tidligt, og han blev dræbt ved skud.

Latrinen var ganske langt væk fra barakkerne, og der kun koldt vand. Det er ikke særligt behageligt at tage bad i et uopvarmet rum med koldt vand. Vi fik kun lov til at bade 2 gange i denne lejr. Det var også næsten umuligt at vaske tøjet. Vi havde kun et sæt tøj, iberegnet undertøj. Hvis man vaskede noget af sit tøj, gik man i det, indtil

det tørrede. Uden varme og bitter koldt, I kan forestille jer, hvordan det var.

Det var meningen, at vi skulle modtage Røde Kors pakker, en pakke hver uge for at af hjælpe en meget utilstrækkelig kost. Vi fik aldrig en pakke om ugen, og hver pakke skulle deles med 3 eller 4 mand, og mange gange skulle op til 9 mand dele en enkelt Røde Kors pakke. Selv på denne måde var der mange uger med slet ingen pakker.

En af de tyske rationer var brød, men det lignede på ingen måde, det vi synes er brød. Det eneste det havde tilfælles med brød, som vi forestiller os det, var formen, og at det kunne skæres i skiver. For det første var dets vægt. For samme størrelse brød var deres 5 til 6 gange tungere. Farven var meget mørkebrun. Det var lavet uden gær, så det var næsten kompakt. Efter krigen så jeg en liste over ingredienser. Brødet indeholdt 1/3 savsmuld og resten mest rugmel og også en eller anden slags grønsag, som malet kålroe. Overraskende nok var smagen ikke så slem. Vi så frem til at få det. De fleste rationer var et brød til seks mand, og uddelt tilnærmelsesvis en gang om ugen, da jeg først blev fanget. Nær slutningen af krigen, svandt rationerne ind til næsten ingenting. Det var en vare, vi kunne opbevare og vi spiste aldrig det hele med det samme, men gemte det til tider, hvor tyskerne ville tilbageholde rationerne, som når en eller anden havde gjort noget dumt, sådan som den dag da en eller anden havde vanhelliget et billede af Hitler. Det skete også, når de allierede havde en stor sejr, eller når vi var på march eller på transport, når vi ikke fik noget som helst at spise i dagevis. Brødet var så fast, at det kunne skæres i skiver så tynde som 1/8 del tomme, og det gjorde vi. Det er forbavsende, hvordan sådan et lille stykke brød kunne delvis fjerne hungersmerter, som vi konstant havde alle vort fangenskabs dage. Det brød, vi fik, var der næsten altid noget galt med som for eksempel et ubagt midte, nogle store revner fra udtørring, men vi kom om ved det, og det fyldte op, når vi ville have lidt endnu mere uden det.

Vi ankom til denne lejr omkring den første marts. Første i juli besluttede tyskerne at evakuere lejren, fordi russerne nærmede sig. Tyskerne marcherede os til jernbanestationen og proppede os bogstavelig talt sammen i en godsvogn. Godsvognen var så overfyldt, at man ikke engang kunne sidde ned. Desuden var det en varm julidag, og de gav os absolut intet vand. Vi havde det meget ubehageligt. Der var absolut ingen sanitære anlæg af nogen art. I løbet af natten kørte de os til en havn ved Østersøen og bragte os ombord i det lukkede lastrum på en meget overfyldt snavset kuldamper. Det var igen så tæt pakket, at man ikke kunne sidde ned. Der var adskillige tommer kulstøv på gulvet, ingen sanitære anlæg og meget begrænset drikkevand. Vi var på dette skib i 4 dage. I hele den tid gav de os ingen mad. Vi ankom til østersøhavnen Stettin i Polen.

Vi blev igen sat på et tog i en godsvogn, der var bevogtet af Hitlerjugend. Vi var også lænkede, og jeg blev tvunget til at tage min overfrakke på, selv om det var en meget varm dag i juli.. Vi blev kørt til en by i Polen, der hed Gross-tychow. Da de læssede os ud af toget, var der en rødhåret tysk løjtnant, som talte perfekt engelsk, der fortalte os, hvor heldige vi var, vi ville blive givet 2 Røde Kors pakker, hvad der på den tid var uhørt. Det største antal Røde Kors pakker jeg havde nogensinde havde modtaget var en pakke. Delt mellem tre mand. Og nu ville de give os to. Jeg kunne næsten ikke tro det. Men lige så snart, de havde givet os pakkerne satte tyskerne bajonetterne på, og ind kom hundene. Den tyske løjtnant beordrede Hitlerjugend til at stikke os med bajonetterne og skyde os. Hundene var som rasende og bed os i hælene. Enhver, der var nær ved vagterne blev stukket med bajonet, ikke for at dræbe, men for at såre. En af mændene havde 60 stiksår. De lod os løbe på den måde hele vejen til vor næste lejr, som lå ca. 5 km. borte. Det stod os snart klar, hvorfor de havde givet os Røde Kors pakkerne, De ville have os til at tabe dem, så de kunne samle dem op, som om vi ikke ville have dem. De fleste af gutterne tabte deres pakker. Det var meget vanskeligt at løbe med dem med hænderne lænket til en anden person. Det lykkedes mig at holde på begge mine pakker. Men da jeg imidlertid skulle gennem en afklædnings undersøgelse, var der en store brutale vagt, som vi kaldte skinkehånd. Han insisterede på at tage begge pakker fra mig. Jeg blev ved med at hævde, at de var Røde Kors pakker og derfor mine. Han tog sin pistol frem og begyndte med slå mig med stød af pistolen. Fem gange hævdede jeg at de var mine, og femgange slog han mig på hovedet og hagen. Til sidst vidste jeg, at det nyttesløst og lod ham beholde dem. Mit hoved og ansigt var en blodig masse, men til sidst slap jeg væk. Senere da jeg lå ned i indhegningen, kom han ud for at lede efter mig. Jeg er sikker på, at han havde til hensigt at gøre det af med mig. Jeg så, at han kom og skjulte mit hoved, så han ikke kunne se noget blod. Han gik frem og tilbage og bandede på tysk. Men til sidst gik han.

Som jeg sagde før, var det en varm julidag, og vi havde ikke fået føde eller vand de sidste fire dage, undtagen den slurk vand, jeg fik på skibet. Tyskerne blev ved med at pumpe vand og lade løbe på jorden, men ville ikke lade os få noget. De holdt nogle af mændene ude i indhegningen i yderligere to dage uden mad og vand. Den aften fik jeg det første føde, jeg havde fået i dagevis. Det bestod af to små gulerødder, omkring to tommer lange. Jeg var så sulten, at jeg spiste det hele både gulerødder og blade

I denne lejr, som hed Stalag Luft IV, var der slet ingen installationer, så vi kunne tage bad. Det eneste man kunne gøre, var at tage bad ved hjælp af en svamp enten en sok eller et andet tøjstykke, der kunne bruges som vaskeklud. Maden i denne lejr var endnu mere utilstrækkelig end i den sidste ler. Rummene var meget overfyldte og var beregnet til 12 mand, i stedet var vi 24 i hvert rum. De havde også samme regel, at man, at man skulle barrikadere sig inde i rummet hver nat.

De eneste form for underholdning var at vandre omkring den indre indhegning, hvad jeg gjorde hver dag. Men da min kondition var svækket, var selv det hårdt.. Der var intet varme anlæg, ikke engang en ovn i denne bygning, kun legemsvarme.

Jeg vil omtale slavearbejde

De fleste af slavearbejderne var russere. Og det var de russiske fanger, jeg kom bedst til at kende. Vi havde ikke lov til at tale med dem, og heller ikke de med os. Al vor kontakt var når ingen tysk vagt var synlig. Når jeg ser tilbage, tror jeg, at slaverne vidste at, de var fortabte, så de værdsatte ikke deres liv, men prøvede snarere at give tyskerne så mange problemer, som de kunne. Tyskerne på deres side hadede russerne, men afholdt sig fra at dræbe dem, for hvis de gjorde det, skulle de selv udføre det hårde, beskidte arbejde. Den russer, som jeg kendte bedst, var Ivan. Vi måtte snakke tysk, da han ikke kunne engelsk og jeg ikke russisk. En dag spurgte jeg Ivan, hvor gammel han var, da han så så ung ud. Han sagde 16 og fortalte videre, at i en alder af 14 var de russiske bolsjevikker kommet til hans hjem, havde skudt hans moder og fader, taget ham med og tvunget ham til at gå ind i den russiske hær. Han blev taget til fange i Stalingrad og bragt her til som slave. En dag kom Ivan med et lille puslespil af træ, som han havde lavet og gav det til mig. Jeg gik med det og gemte dette puslespil for tyskerne. Hvis tyskerne havde fundet det, ville de have taget det. Jeg har stadig puslespillet den dag i dag. Hver gang jeg ser på det, tænker jeg på min ven Ivan. Jeg tvivler stærkt på at han overlevede krigen.

Der er adskillige begivenheder, der viser, hvor stædige russerne var. Ved en begivenhed var de oppe på et tag og ved at reparere det. Natten faldt på, den tyske vagt blæste i sin fløjte, for at russerne skulle komme ned. Russerne løb alle sammen om på den anden side af taget, og lige meget, hvor meget tyskerne prøvede, ville de ikke komme ned. Langt om længe blev tyskerne nødt til at kravle op på taget, sætte bajonetterne på og jage russerne ned. Så snart de var nede spredte de sig alle sammen og gemte sig. Tyskerne var nødt til at fange dem en for en. Jeg har ofte spekuleret på, hvilken straf de fik.

En anden begivenhed var, da tyskerne var ved at udvide lejren ved at opføre et enormt stort telt. Russerne skulle lave etagesenge 4 etager høje. En dag, da tyskerne ikke så det, sneg jeg mig ind i teltet. Hvad jeg fandt ud af var, at russerne havde slået så mange som 20-30 søm ind i enden af et stykke 2x4 og ingen søm noget andet sted i den 2x4. Hvis bare det mindste tryk blev lagt på køjerne, ville det hele falde sammen.

Disse to begivenheder skete i Stalag Luft 6.

Det næste var i Stalag Luft 4.

Det var bitter koldt. Vore latriner var spalter i løbegrave, som næsten daglig skulle pumpes ud. Det blev gjort af russiske slaver. De havde en maskine, som de kunne gøre det med. Den var anbragt på en vogn og trukket af et spand okser. Den bestod af en stor tank og oven på den en stor klap af jern, som lignede dækslet på et mandehul. Bag på tanken var en stor slange, som endte i latringrøften. Der var en pumpelignende indretning anbragt på siden af tanken. De pumpede en petroleums-lignende blanding som spray ind i tanken, så antændte de det, og der blev en høj eksplosion. Mandehullet ville flyve op og så slå hårdt ned og lukke sig. Dette ville forårsage et vakuum. Kloakindholdet ville blive suget op i tanken. Det fungerede nu meget godt, indtil en dag, da russerne besluttede at sabotere det. Den tyske vagt var ikke rigtig opmærksom. Russerne begyndte at pumpe petroleumsblanding ind, og standsede ikke, men blev ved med at pumpe i lang tid. Da den tyske vagt blev klar over, hvad der var ved at ske, var det alt for sent. De ene russer pumpede endnu hårdere, den anden russer tændte en tændstik, og tanken spaltedes vidt åben. Vi stod på geled nogle få fod derfra og alle blev oversprøjtet med en god dosis kloakindhold. Næste dag var begge russere tilbage, denne gang pumpede de med håndkraft.

Tingene gik relativt godt indtil januar. På det tidspunkt kunne vi høre kanonild i det fjerne. Russerne var igen ved at nærme sig, og igen besluttede tyskerne at evakuere lejren. Vi tog de få ejendele, vi havde og drog af sted til fods. Vejret var bestials koldt, og vort tøj var højst utilstrækkeligt. Vi havde gået i det samme sæt tøj i over et år. Det eneste fodtøj vi havde, var et opslidt par sko, og et par strømper, som var fuldstændig slidt op. For det meste på denne march gav tyskerne os et måltid om dagen, men der var, men der var mange dage, hvor vi slet ingen mad fik. Om morgenen gav tyskerne os en kop varmt vand, og for at få det måtte vi stå på række ude i kulden, somme tider op til en time. Tyskerne fik os til marchere om dagen, og hvis vi var heldige, lod de sove i én lade om natten. Det eneste vi havde at dække os med, var et meget tyndt tæppe. Vi brugte bedste ven systemet og sov virkelig tæt på hinanden og delte hinandens tæppe og kropswarme. Vi frøs altid. Jeg kan ikke sige, hvad temperaturen var, da vi ikke havde nogen måde at vide det på, men det var i det nordlige Tyskland langs Østersøen. Senere fandt vi ud af, at vinteren 44-45 var en af de koldeste, der registreret.

Maden var højst utilstrækkelig, vi var så svage, at vi næsten ikke kunne gå. Det typiske måltid vi fik om aftenen kunne bestå af en kartoffel. De tyske landmænd havde beholdninger så de kunne koge kartofler til deres grise. De skovlede kartofler, der stadig var snavs på ned i kogerens til svin og koge kartoflerne lige som de kom fra marken. Når vi fik kartoflerne kunne de være overkogte og hvis de kom nede fra bunden af kartoffelkogerens, var der lige så meget snavs blandet i som der var kartofler. Vi skulle være meget heldige for at få det, der svarede til en kartoffel. Det blev til en vandet masse af kartofler, snavs og vand. En anden slags måltid bestod af kløver kogt vand for at blive en slags suppe. Maddiker og insekter var hverdag,

og vi var så sultne man som helhed ville fortære alt. Hvis vi fik kød ville det være bombeofre, oksekød, svinekød far svin får heste, ja selv hunde. Hvis vejret havde været varmt, så,.... vi spiste det alligevel.

Når jeg ser tilbage, tror jeg, jeg var længst nede en dag enten i sent i marts eller først i april. Dagene blev slørede og vi mistede tidssansen, aldrig så vi en kalender. I hvert fald havde tyskerne på denne dag fået os op meget tidligt. Vi stod på geled for at få en kop varmt vand. Det ville blive det eneste, vi fik den dag. Vi begyndte på vor march. Der var faldet sne – der var 7 til 8 tommer på jorden. Vejen vi var på, var en bivej. Vejen var lavet af marksten lagt side om side. Den slags overflade er meget vanskelig at gå på. Hver gang vi satte foden ned og frem, blev den tvunget i en anden vinkel og sammen med sneen fik den en til at glide helt over. Når man går på den slags vej, tager musklerne i ens ben mod slag, og ved slutningen af dagen vil man være i stor pine. Snart blev sneen til isslag. Vi havde intet regnvejsudstyr af nogen art, og var snart våde til skindet. Tyskerne blev ved med at lade os marchere indtil kl. 11 om aftenen. De fik os til at standse i en lysning og befalede os at gå i seng for natten. Jeg husker, at vi skrabede sneen væk på et lille område og prøvede at nå ned til den bare jord, hvor fire af mine venner og jeg tilbragte natten. Som jeg fortalte før, trykkede vi os sammen så tæt som vi kunne og delte hverandres tæpper. Da vi vågnede næste morgen fandt vi at vore tæpper var frosset fast til jorden, vi stak det bedste vi kunne med vore bordknive for ikke at rive tæppet i stykker.

Vi var ovenud glade, da vi så dem dele Røde Kors pakker ud den kolde morgen. Rationen var kun en pakke til deling mellem 9 mand, men i det mindste havde vi lidt at spise. At prøve på at dele maden, når der ingen måde er at dele lige, blev løst på en fair måde. Først blev maden lagt i 9 bunker. Som følge af den kendsgerning at en del kunne være en konserverdåse og en anden en krukke gele gjorde ingen forskel. Beholdningen kunne ikke deles lige. Det næste punkt var at finde pinde, eller bare grannåle, som var brækket i ni par, som vi sørgede for ikke var af samme længde. Dernæst placerede vi halvdelen af hvert par pinde oven på hver bunke mad. De tilbageværende af pindeparrene blev holdt bag en persons ryg, og hver mand trak en og sammenlignede den med pinden på hans tilskikkede mad. Hver fødevarer pakke vejede kun 4 pund, der var ikke meget at dele. De fleste pakker kom fra USA, men de bedste kom fra Canada eller New Zealand. Pakkerne fra US var der problemer med. US pakkerne indeholdt margarine lavet af animalsk fedt, og indpakningen af margarine dåsen var ikke god, og margarinen ville blive harsk. Ja vist, vi spiste det alligevel. Pulverkaffen var altid udtørret og var en klistret klump på størrelse med en nød på bunden af flasken. Røde Kors pakkerne indeholdt altid et stykke sæbe, hvad der i vor situation var til ringe eller ingen nytte. Pladsen, der blev optaget af pulverkaffe og sæbe kunne have været bedre brugt til meget næringsrig føde. Hvis de kun havde fyldt hele kartonen med K rationer, vi ville have fået så meget ekstra værdifuld føde. Ting som sprøde kiks er fint, men når man er ved at dø af sult, har

man brug for høje energi fødevarer. Hvad angår delingen af maden, kan jeg ærligt sige, at Jeg aldrig hørte nogen klage over, hvordan maden blev delt, da det altid blev gjort så fair som muligt.

Den eneste ting vi havde til vinterbeklædning, var en overfrakke. Måske skulle jeg nu lave en liste iver alt det tøj, vi havde.

1 par sko, slidt så der var store huller.

1 par sokker (så udslidte at det meste af foden var væk).

1 par bukser.

1 par bokser shorts.

1 militærskjorte.

1 Royal Air Force bomuldsjakke.

1 par strikkede handsker.

1 militæroverfrakke.

1 militærtæppe,

snore til at binde tæppet med, når det skulle bæres.

Et sæt kniv gaffel og ske,

Adskillige konserverdåser til at lave mad i og spise af.

En pakke, hvor vi kunne bære ting i såsom mad

Jeg havde også smuglergods, brevpapir

1 lille puslespil, lavet af min russiske ven.

1 blyant ca. 1-1½ tomme lang.

1 amerikansk hundetegn.

1 tysk krigsfange hundetegn.

Vi var så plaget af lus og lopper, at man ved enhver pause kunne seet antal krigstanger fjerne et klædningsstykke og fortsætte med fjerne lus og lusenes æg. Hvad angår lopper, så er deres æg så små, at de er umulige at se. Lusene blev fundet ved roden af hårene, og når de var fulde af blod var de på størrelse som et blyantsviskelæder.?? Jeg plukkede bogstavelig talt hårene ud af mine kønsdele (nedenom) for stanse dem.. Vi havde også væggelus i sengen, men jeg så kun ganske få.. Tyskerne havde forbud mod fraternisering, og de havde ikke lov til at tale med os undtagen af militære grunde. Jeg var imidlertid tolk for vor gruppe. Så mange gange gjaldt det ikke for mig. En dag gik en meget gammel vagt ved siden af mig. Jeg spurgte om hans alder, og han svarede, at han var 81 år gammel. Han klagede over, at han var for gammel til, at man kunne forventes at være i hæren. Han bar en tung del af et maskingevær. Jeg tilbød at hjælpe ham med at bære det. Han så meget forbavset ud over, at jeg ville give ham sådan et tilbud, men han afslog det. Jeg tror, at denne begivenhed måske har reddet mit liv.

Tyveri af mad blev straffet med døden. Man kunne blive skudt på stedet. En aften mens tyskerne havde anbragt i en lade lagde jeg mærke til, at der groede nogle porrer (en slags løg) langs laden. Senere om aftenen gik jeg ud for at gå hen til latrint. I stedet for knælede jeg ned og begyndte at grave porren op af den frosne jord. Pludselig hørte jeg lyden fra bundstykket i et gevær lige bag mit hoved. Jeg vente mig og så den 81 år gamle vagt. Han forlangte at få at vide, hvad jeg lavede. Jeg svarede på tysk, at jeg var meget sulten. Jeg er sikker på, at han genkendte mig. Han svarede "ja, det er jeg også". Han skød mig ikke, men gav mig ét spark i bagen og sendte mig tilbage og ind i laden.

Som jeg har berettet var vi tvunget til at sove udenfor i elementerne, hvilket medførte en type af vanskeligheder, at sove i lader havde andre. Lader var altid meget overfyldte, det var næsten umuligt at finde et sted at lægge sig. Så snart dde havde en indenfor, låste de dørene, det resultere i bælgmørke. Den anden var ved dysenteri, der var blevet meget slem., der var altid nogen, der kravlede over folk for at komme ud, eller tilbage. At vende tilbage var et andet problem. På så stort et areal var det næsten umuligt at finde det sted, hvor ens leje var. Oven i købet havde laderne i de fleste tilfælde huset dyr før vor ankomst. Gulvet ville være overstrøet med gødning fra dyr.

Dysenteri var så slem, at man ikke kunne fjerne tøjet i tide. Vi var ligefrem snavsede hele tiden. Det meste af tiden var der tilstrækkeligt med vand, end ikke til at drikke. Vi havde aldrig en chance for at vaske os, børste tænder, eller barbere os. Vi fjernede højest et klædningsstykke for at frpstsætte med at samle lusene og luseæggene.

Tro det eller ej selv på dette stadium var der stadig humør. En af mine kammerater klagede over noget. Jeg sagde til ham, at han aldrig havde haft det så godt. Han fik trods alt et beløb på 2.25\$ om dagen for ikke at bestille noget, han blev også forsynet med tag over hoved endda en Røde Kors pakke omtrent en gang om måneden. Noget som nogen af os plejede at gøre, var at sprede vilde rygter, som for eksempel om en stor allieret sejr, og så se hvor længe der ville gå, før vi igen tog det rygte op, også for at se, hvor meget der var lagt til.

Når vi var på march, må vi have været noget af en sært udseende gruppe. Vi havde alle konserverdåser hængende om halsen, altid to, det meste af tiden 3 eller 4. Det var det eneste køkkentøj, vi havde til at spise og drikke af. Håndtagene var lavet af tynde strimler blik, der plejede at lukke for det mælkepulver, som var i de amerikanske Røde Kors pakker. Vi havde også håndlavede ovne til at lave maden på. Nogle af mændene lavede meget kunstfærdige ovne komplette med små blæsere til at få det træ, vi kunne samle op langs vejen til at flamme op. Mange gange ville tyskerne ikke tillade os at tænde ild. Så var vi nødt til at spise, hvad det så end var, vi havde koldt eller råt. En god portion af min kost frosne sukkerroer fundet langs

vejen. De var faldet af vogne på vej til torvet. Det forårsagede alvorlig dysenteri at spise frosne sukkerroer. Vi vidste, det ville ske, men det var spise eller dø. Tillige med alle konserverdåserne vi havde hængende om halsen, kom at vi var klædt i elendige pjalter. Det samme tøj, som vi nu havde haft på godt og vel et år, og aldrig skiftet. Vi havde næsten aldrig haft en chance for at vaske det. Det sidste bad med en svamp som jeg fik var for over 3 måneder siden, og det var taget med kold vand på et uopvarmet latrin i januar, så vi var overordentlig snavsede. Det samme gjaldt for tandbørstning og barbering. Jeg havde aldrig gået med skæg, men nu havde jeg imidlertid en ukæmmet hoben hår i ansigtet. Det samme gjaldt for alle andre. Vort klæder var alle snavsede til på grund af konstant dysenteri, intet toiletpapir, og dysenteri så slemt, at man ikke hurtigt nok kunne få bukserne ned. Jeg kan bare forestille mig, hvordan vi må have set ud og lugtet. Dette tillige med lopper og lus, må have gjort det svært for de englændere, der befriede os, bare at komme os nær. V havde alle lavet erstatningsposer, som vi bar alle vore tarvelige ejendele i. Jeg har stadig væk mange ting som jeg bar hele vejen på marchen. Vor gruppe havde kun et tæppe hver. Mange af de andre grupper var heldige nok til at have to tæpper. Det syntes, som om tyskerne hadede krigsfangerne fra Stalag 6 mere end de andre grupper. De andre grupper modtog også mange flere Røde Kors pakker. Jeg tror vore Røde Kors pakker gik til at bespise vore tyske vagter. De tyske rationer var også meget ringe. Jeg kan huske, at jeg fandt en flad konserverdåse. Jeg brugte den til at stege kartofler i. Jeg lavede en kartoffelrasper af toppen af en konserverdåse ved at stikke huller i den. På den måde kunne jeg lave en slags kartoffelpandekage.

Vi prøvede at spise sne, men det forhindrede tysker os i. Vi drak vand fra grøfterne, og mænd tissede også i de samme grøfter. Tørst kan drive en til yderligheder. Kulden sulten, tørsten, snavset og dysenterien krævede alle deres offer. I hele den tid vi var fange, havde vi ikke toiletpapir. På dette tidspunkt var det virkelig slemt, og der var intet vi kunne gøre ved hygiejnen. Vi fik at vide at vi kunne tygge på trækul for at lindre dysenterien. Det hjalp ikke, men med den kost, vi fik, var det et aldrig afsluttet problem.

I hele den tid tyskerne fik os til at marchere, var det sådan, at hvis en fange ikke kunne holde trit med gruppen, ville en tysker falde tilbage, man kunne høre et riffelskud, og snart efter ville vagten slutte sig til formationen igen, denne gang uden fangen. Dette hændte meget ofte. Noget andet som plagede os en hel del var den kendsgerning, at vi var smækfulde af lus og lopper. Lopper kan være slemt, man kan føle dem kravle over hele ens krop og bide imens, lus er imidlertid en virkelig fare, da de bærer alle slags sygdomme

Under marchen gav mine fødder, ben og knæ mig flere og flere problemer. Jeg ville ofte opdage, at jeg igen led af forfrysninger, mine muskler blev hårde og gav mig megen pine, mine knæ var altid meget ømme. Det var strengt at stå op, mange flere

kræfter var nødvendige for at gå. Under marchen vovede jeg ikke at tage mine sko af, mine fødder var så meget, at jeg frygtede, at jeg ikke kunne få mine sko på igen, hvis jeg tog dem af. Endvidere ville der i den bitre kulde ikke være nogen grund til at tage skoene af, vi havde absolut intet at behandle vore fødder med, ikke engang et andet par sokker at tage på. Desuden var sokkerne så opslidte, at vi ikke havde foden tilbage. Skoene var også engelske militærsko og var lavede med jernbeslag under sålen, hvad der var meget dårligt. Metallet ledte kulden til indersiden af skoene, og metallet gjorde skoene meget ustabile på de toppede brosten, vi var tvunget til at gå på. Brostenene var runde marksten, og det førte til at end fødder gled. Sidst på dagen var ens ankler meget ømme. Skoene var helt nedslidte, og der var stpre huller helt igennem. Skoene, som jeg havde fået, var allerede godt slidte, da jeg fik dem, og jeg gik med dem i yderligere 14 måneder. Under denne march gik eller vaklede vi en strækning anslået til at være mellem 600 til 800 miles. Nogle af fangerne på de tidligere marcher var mere heldige end min gruppe og var placeret i forskellige lejre langs vejen. Min gruppe marcherede den hele længde af marchen, den længste for nogen af grupperne i tilsammen 86 dage. Vi blev befriet af de engelske ottende arme mandag den 3. maj 1945. Eksperter har senere anslået marchen til at være mellem 600 til 800 miles, tværs over det nordlige Polen og Nordtyskland, mange gange var der tilbagetrækning mellem de allieredes og de russiske frontlinjer for at undgå tilfangetagelse af de allierede styrker. De fleste af vagterne var på orlov fra østfronten og havde varigt blivende synlige sår. Nogle af vagterne var så unge som 12 år og den ældste 81 år. De 12 årige vagter tilhørte Hitlerjugend, de var fra alle grene af det tyske militær og var meget arrogante. De mest arrogante og grusomme var de tyske SS-tropper.

Vi var altid ude i den ekstreme kulde og havde aldrig en chance for at tage noget tøj af. Vi led alle af forfrysning, vabler, slem dysenteri, sult og mangel på vand, helt utilstrækkelig beklædning og trængte slemt til et bad. Vi var så svage, at vi næsten slet ikke kunne gå. Alle led af skyttegravsfødder (det vil sige at gå i mudder) I mit tilfælde var det så slemt, at det nåede til det øverste af mine sko, men der var intet man kunne gøre. Vi havde ikke en chance for at tage skoene af. Dr. Leslie Caplan (Major Caplan) var i vor gruppe for en kort tid. Han prøvede at gøre sit bedste for os; men med (den) situationen, som den var (som vi var i), var der ikke meget, han kunne gøre. Han foreslog, at spiste et stykke trækul for at lindre dysenterien.

Af de forskellige grupper på denne march, var vi den allersidste gruppe, der blev befriet. Den 3. maj 1945, blev vi befriet af den engelske ottende arme. De behandlede os meget godt. Langt om længe havde vi mulighed for at bade, og englænderne gav os deres engelske uniformer at gå i. Under krigen var der rationering i den engelske hær, og de fik kun to måltider om dagen. Englænderne delte deres rationer med os og var meget gavmilde til trods for, at vi var så stort et antal mand i vor gruppe. På det tidspunkt var min vægt omkring 100 pund.

Vi var hos den engelske arme ca. halvanden uge. Af en eller anden grund kom de amerikanske embedsmænd ikke for at tage os tilbage. Englænderne fortalte os flere gange, at de havde underrettet amerikanerne et antal gange, og at de ville hente os når som helst.. Det skete aldrig. Til sidst tilkaldte englænderne i desperation Royal Air Force til at komme og evakuere os. De fløj os til Bruzzel i Belgien. Amerikanerne havde slet ingen forsyninger til os, og den næste dag bragte de os til Camp Lucky Strike, som lå i det nordlige Frankrig. Her havde amerikanerne igen absolut ingen forsyninger til os. De havde heller ingen amerikanske uniformer at give os. Så vi forblev klædt i de engelske uniformer. Vi kunne ikke undgå at bemærke, at alle de tyske krigsfanger i denne amerikanske lejr gik i amerikanske uniformer, men de havde ingen til os. Der sov vi også i et telt med kun ét tæppe. Vejret var meget koldt, og vi kunne ikke bruge "kammeratsystemet" til at holde os varme. Vi var indesluttet på det øjeblikkelige(forhåndenværende) areal. Der var ingen underholdning og absolut intet at foretage sig, men vi fik meget god mad. De kunne ikke fortælle os, hvor længe det ville vare, før et skib ville komme og bringe os tilbage til De forene Stater. Dette fortsatte i over to uger. Hvad mig angik var jeg meget skuffet.

Det var på den tid, jeg blev klar over, at igen havde hæren ikke givet mig den stigning i rang, som jeg var berettiget til. Det går tilbage til den tid, da jeg (og andre) var i flyvetræning. Min M:O:S: (pligter som flyvemekaniker) krævede rang af s/sergent eller højere. Jeg var kun sergent. De gav os ikke forfremmelsen, men lovede at give os den, når vi havde afsluttet træningen. Det skete aldrig. Endelig langt om længe dukkede mit navn op på opslagstavlen. Det meddeltes, at jeg ville blive forfremmet til s/sgt den 23. februar 1944. Jeg blev skudt ned den 22. februar 1944, dagen før min forfremmelse skulle ske. Nu fortæller de mig, forfremmelsen ikke gik i gennem fordi jeg var "adskilt fra min enhed". Det var ikke korrekt, og jeg følte mig snydt, da jeg ikke fik min forfremmelse eller den øgede betaling for mine flyve dage og dagene under mit fangenskab. Endelig på den tid, da jeg blev hjemsendt modtog jeg forfremmelsen i rang, 2 dage før hjemsendelsen. Uden betaling for den bagud værende tid. Indtil denne dag føler jeg mig snydt.

Allierede flyvergrave i Thy og Vester Hanherred

Som et synligt minde om de allierede styrkers bestræbelser på at hjælpe det besatte Danmark, står der mindsten over faldne allierede flyvere på mange kirkegårde rundt om i landet. Her i 50-året for Danmarks befrielse er det derfor på sin plads at nævne de besætningsmedlemmer der ligger begravet i vort område.

Ca. 300 allierede fly styrtede ned i Danmark under 2. Verdenskrig. Op imod 2/3 faldt i Jylland. Ialt 1160 flyvere mistede livet ved disse nedstyrtninger. I perioden 1940-1943 fik de allierede flyvere en militærbegravelse, der ikke adskilte sig væsentligt fra de tyske militære begravelser. I ceremonien, der blev ledet af en officer, indgik en tale af en feltpræst, en æressalve affyret af en deling soldater, nedlæggelse af krans mv. De døde blev begravet på fem centralkirkegårde rundt om i landet. For Nørrejylland's vedkommende blev de allierede grave samlet i Frederikshavn.

Det britiske luftvåben, Royal Air Force (RAF), indledte i foråret 1943 en række større angreb på de tyske storbyer. Det fik den tyske propaganda til at betegne de allierede flyvere som »terrorflyvere«. Krigslykken var ved at vende, og fra tysk side blev de tidligere hensyn fejlet af bordet. Fra og med juli 1943 var der ikke længere direktiver om gejstlig medvirken, æressalut og kransnedlæggelse. Begivenhederne den 29. august fjernede den sidste rest af tysk respekt for de allieredes endeligt. Efter den allierede invasion i Frankrig blev der ligefrem udsendt en tysk instruks om, at allierede flyvere herefter skulle nedgraves, hvor de blev fundet, enten det nu var i nedstyrtningskrateret, på en mark eller i en nærliggende skov.

Helt så galt gik det nu ikke altid. I de fleste tilfælde påtog danske sognepræster sig at forrette en begravelse, hvis de tyske militære myndigheder nægtede. Af frygt for nationale tilkendegivelser o.lign. var der ofte strenge restriktioner m.h.t., hvem der måtte deltage ved disse lejligheder, og hvordan det skulle foregå.

Efter krigsafslutningen blev en hel del af de allierede grave i Danmark flyttet til deres respektive hjemlande samt til store allierede militærkirkegårde i Vesteuropa.

Klitmøller kirkegård - den første i Danmark

Den 3. september var krigen mellem Tyskland og de Vestallierede en realitet. Ni måneder tidligere havde 224. Squadron i RAF modtaget det første fly af typen Lockheed Hudson fra USA. Ved krigsudbruddet havde det britiske luftvåben modtaget ialt 78 fly af denne type. Kun 27 dage senere blev styrken reduceret med 1 fly.

Sgt. Richard Samuel Pitts og hans besætning fra 224. Squadron var den 30.

september på patrulje over Nordsøen. De skulle holde øje med den tyske skibstrafik og angribe egnede mål. Om det var et tysk jagerfly eller antiluftskyts på et tysk skib, der kom dem i forkøbet, får vi aldrig at vide, men flyet vendte ikke tilbage. Hele den fire mand store besætning omkom.

Pitts, flyets pilot, blev fundet den 17. november 1939 på stranden mellem Klitmøller og Hanstholm. Resten af besætningen blev aldrig fundet.

Begravelsen fandt sted den 19. november på Klitmøller Kirkegård. Indsvøbt i det britiske flag blev kisten ført fra strandfoged Morten Odders hjem til kirken, netop som søndagens gudstjeneste var forbi. De fleste kirkegængere blev og overværede begravelsen. I følget deltog bl.a. kommandørkaptajn Juel-Brockdorf og politimester E. Brix, begge i gallauniform, samt konsul Kier fra Lemvig. Forsvarsbrødrene havde sendt foreningens fane til højtideligheden, og blandt de mange kranse var bl.a. en fra det danske marineministerium.

Sognepræst H. E. N. Skytte sluttede sin tale ved graven med at bede for alle dem, der nu måtte kæmpe for deres land. Efter jordpåkastelsen rettede konsul Kier en tak til alle, der havde udvist deltagelse. Derpå skiltes følget, efter at have overværet den første begravelse af en allieret flyver i Danmark under 2. Verdenskrig!

Hjardemål Klit kirkegård

Den 4. juni 1940 løb en tysk flådestyrke ud fra Kiels havn med kurs mod Norge. Det var de store slagskibe Scharnhorst og Gneisenau, den tunge krydser Admiral Hipper og fire destroyere. Deres opgave var at rette et overraskende angreb på de allieredes forbindelseslinier i farvandet ud for Nordnorge.

Fire dage senere stødte den tyske flådestyrke om morgenen på tre britiske skibe, som alle blev sænket. Om eftermiddagen kom det til et større opgør mellem de tyske krigsskibe og en britiske flådestyrke bestående af hangarskibet Glorious og to destroyere. Det tyske angreb kom så overraskende, at kun nogle få fly nåede at lette fra hangarskibet, inden det blev skudt i brand og sænket. Få timer senere var den ulige kamp forbi, og også de to britiske destroyere var fjernet fra havets overflade.

Britiske torpedoer havde imidlertid beskadiget Sharnhorst så meget, at det efter en nødtørfug reparation i Norge måtte sætte kursen hjemefter.

Fra RAF blev der sendt flere flystyrker af sted for at sænke det tyske slagskib. Den 21. juni blev en styrke fra

42. Squadron, Coastal Command, således sendt af sted mod Sharnhorst. Et af flyene af typen Bristol Beaufort blev ramt af skibets antiluftskys og styrtede i havet. Flyets navigatør, Pilot Officer Murray Anderson Butler, blev ultimo august fundet på Madsbøl

Strand i Hjardemal Klit Sogn. Begravelsen foregik på grund af omstændighederne på den lokale kirkegård den 27. august 1940. Af de øvrige besætningsmedlemmer forsvandt de to i havet, mens sergent W. J. Bates ligger begravet i Haugesund i Norge.

Nørre Vorupør - Vestre Kirkegård

Natten til den 30. august 1944 angreb 591 britiske bombefly af typen Avro Lancaster de to tyske byer Stettin og Königsberg. For at undgå de tyske radarkæder i længst mulig tid, gik indflyvningsruten over Danmark. Under passagen af den jyske vestkyst blev et af de store firmotorede bombefly fra 582 Squadron beskudt af en tysk natjager. Kort efter styrtede bombeflyet brændende ned ved Førby, hvor det knustes totalt. Hele den syv mand store besætning blev dræbt.

Af RAF blev nattens togt betragtet som et af de mest succesfulde under hele 2. Verdenskrig. Man fik jævnet ca.

2.000 beboelseshuse og 50 industrianlæg med jorden i Stettin, mens 41 % af alle beboelseshuse og 20 % af alle industrianlæg i Königsberg blev totalt ødelagt. RAF mistede »kun« 38 fly, eller 6,4 %, af den samlede flystyrke.

Men det var netop luftangreb af denne type, der fik den tyske propaganda til at benævne de britiske besætningsmedlemmer som »terrorflyvere«. Det medførte, som nævnt ovenfor, at de flyvere, der mistede livet over tysk kontrolleret område, blev behandlet på en uværdig måde.

Øverst: En Short Stirling bombemaskine klar til »take off«. Denne flytype blev bl.a. anvendt til våbenmedkastninger til den danske modstandsbevægelse. Nederst: Flyveren i midten er Warrant Officer Sydney Norman Hunsdon, kaldet »Sandy«. Han var agterskyne på det fly, der forsvandt i Vesterhavet natten tilden 12. april 1945. Han var netop fyldt 23 år og glædede sig til at blive far. Den 25. april fødte hans hustru en datter, Beryl. »Sandy« blev aldrig fundet.

De syv besætningsmedlemmer blev da også bare nedgravet på nedstyrtningsstedet på Førby Hede. Først et par år efter Befrielsen blev de dræbte flyvere opgravet af britiske myndigheder, lagt i kiste og flyttet til Nr. Vorupør Kirkegård den 3. februar 1947.

De syv besætningsmedlemmer var:

Flight Officer George Richard Bradley, DFM
Squadron Leader Allan Leonard Farrington
Pilot Officer Henry Silverwood, DFM
Flight Sergeant Douglas Edward John Stevens
Flight Officer Charles Fullerton Stewart, DFM
Flight Lientenant Alfred Carinan Strout, RCAF

Flight Lieutenant Lorne Vincent Tyndale, RCAF

En ukendt britisk flyver blev i efteråret 1944 fundet på stranden ved Nørre Vorupør. Den tyske værnemagtsenhed på stedet gravede liget ned i den nærmeste klit, hvor han blev fundet. Først den 14. juni 1945 blev liget af den britiske flyver overflyttet til kirkegården.

Fjerritslev kirkegård

Under en flyvning med våbencontainere til den danske modstandsbevægelse i Nordjylland, styrtede en Short Stirling fra 161. Squadron ned i Limfjorden ved Livø natten til den 5. marts 1945. Hele besætningen på syv mand omkom. Våbnene skulle have været leveret til nedkastningspladsen »Agathe« i Vendsyssel.

Flyets pilot, der samtidig var chef for 161. Squadron, Wing Commander Michael Andrew Brogan, DFC, blev fundet i Limfjorden den 12. maj 1945. Han blev begravet den 15. maj i overværelse af en række nordjyske modstandsfolk.

Fem dage senere fandt man ligeledes flyets radiotelegrafist, Flight Lieutenant Harold Owen Sharman, DFC, i Limfjordens strandkant ved Byholm Vejle. Begravelsen fandt sted den 23. maj.

Af de øvrige besætningsmedlemmer ligger ét begravet i Sejerslev på Mors og fire på Løgstør Kirkegård.

Det er meget sigende om disse operationers farlighed, at 161. Squadron i løbet af en 14 dages periode havde tre chefer p.g.a. nedskudte fly. Den 22. februar var Wing Commander G. Watson omkommet under et togt. Derfor blev Brogan et par dage senere hentet fra 138. Squadron for at blive den nye chef. Kun ti dage efter måtte Wing Commander L. F. Ratcliff overtage chefstolen.

Helligsø kirkegård

På endnu en våbenflyvning gik det galt. Natten til den 12. april 1945 skulle et fly af typen Short Stirling fra 299. Squadron nedkaste våben på en modtageplads ved Holmene vest for Fjerritslev. På pladsen med kodenavnet »Jarl« ventede modstandsfolkene forgæves. Flyet forsvandt i Vesterhavet, inden det nåede den danske kyst. Hele besætningen på 6 mand omkom.

Flyets navigatør, Flight Sergeant Frank Cairns, blev den 9. juni 1945 fundet på stranden ved Røjensø Odde ved Helligsø. Begravelsen blev foretaget den 12. juni, hvor sognets beboere var mødt talstærkt op. Faktisk var der så mange, at der ikke var plads til alle i kirken. Pastor K. N. Refshauge talte over den afdøde, mens folk fra modstandsbevægelsen i Sydthy stod æresvagt.

Flyets pilot, Flight Lieutenant William Richard Fortesque Curry, blev fundet den

7. juni ved Tornby i Vendsyssel og begravet på kirkegården den 9. juni. De øvrige fire besætningsmedlemmer har ingen kendt grav.

Vang kirkegård

Kun en uge senere måtte besætningen på endnu et våbenfly lade livet i et forsøg på at levere våben og sprængstoffer til den danske modstandsbevægelse. Natten til den 19. april styrtede et fly fra 298. Squadron af typen Handley Page Halifax i Nordsøen. Hele besætningen omkom.

Den 2. juni 1945 blev flyets pilot, Warrant Officer Ronald Franklin Macckrill, fundet på Vangså nordre strand. Den 5. juni førtes den da ukendte flyver til kirkegården. I følget var bl.a. byens gymnaster med fane.

En af flyets skytter blev fundet ved Bøvling Klit og begravet den 6. juni på Sdr. Nissum kirkegård. Resten af den seks mand store besætning har ingen kendt grav.

Hvidbjerg Vesten Å kirkegård

På kirkegården ligger tre ukendte flyvere:

Den 10. februar 1943 blev liget af en ukendt flyver fundet på stranden ved Hvidbjerg Vesten Å. Han blev begravet den 13. februar.

Fire dage senere fandt man endnu en flyver samme sted. Han blev begravet den 16. februar.

1. januar 1947 fandt man liget af en flyver i klitterne ved Lyngby. Han blev begravet den 30. januar.

Odby kirkegård

Den 14. august 1943 fandt man en ukendt britisk flyver på stranden ved den nordlige ende af Oddesundbroen. Han blev begravet den 16. august.

Stenbjerg kirkegård

Under et bombetogt mod Kiel den 24. august 1944 blev et amerikansk bombefly af typen B-24 Liberator fra 4. Squadron USAAF ramt af det tyske antiluftskyts. Flyet nåede ud over Nordsøen på kun én motor, men da flyet gik i spin, forlod de ni mand flyet og sprang ud i faldskærm. De omkom alle. Den 10. mand ombord, Command Pilot Major Garrett, kunne ikke forlade flyet. Det lykkedes ham at få rettet flyet op, og han kunne fortsætte mod England. Da han nærmede sig den engelske kyst nær Suffolk, slap brændstoffet op, og Garrett sprang ud med faldskærm og landede i god behold i England. Flyet fortsatte førerløst indtil det ramte et hus.

Én af flyets skytter, Staff Sergeant Bernard Sabbath, blev fundet på stranden syd

for Stenbjerg landingsplads den 25. september 1944. De tyske soldater nedgravede ham to dage senere på den øvre strandbred. Den lokale sognepræst fik imidlertid værnemagtens tilladelse til at flytte liget til Stenbjerg kirkegård den 2. januar 1945, hvor en egentlig begravelse blev foretaget.

I 1948 rejste en amerikansk gravkommission rundt i Danmark med henblik på at hjemføre de amerikanske statsborgere, der lå begravet her. Bernard Sabbath blev opgravet den 4. maj 1948 og sendt til USA.

Kranse på de britiske flyvergrave

Den, der en kold novemberdag besøger en af ovennævnte kirkegårde, vil lægge mærke til, at de engelske flyvergrave er pyntet med smukke kranse. Kransene er fremstillet af grankviste, men det særlige ved dem er, at de er pyntet med valmueblomster. Blomsterne er lavet af kunststof og fabrikeret i England, hvor der i over 70 år har været tradition for at lægge sådanne kranse på krigergravene i den weekend, der ligger nærmest den

11. november.

Pengene fra salget af »Poppies«, som de hedder på engelsk, går til boliger og anden hjælp til krigsveteraner fra de britiske krige. Fabrikken »Factory of Remembrance« der fremstiller valmuerne, ligger i en større ejendom med udsigt over Themsen. Der er ialt beskæftiget 318 krigsveteraner på fabrikken, der producerer ca. 35 millioner valmuer og ca. 70.000 kranse om året.

Ca. 6.000 »Honorary Poppy Appeal Organisers« rundt om i verden står for det årlige salg af valmuer, der udføres af 300.000 frivillige sælgere. I Danmark er det den lokale afdeling af »The British Legion«, der sørger for, at kransene bliver fordelt. Hvis der blandt læserne er nogle, der kunne tænke sig at deltage i dette arbejde, er de velkommen til at kontakte formanden Oliver G. Pratt, Poppy Committee For Denmark, Hollændervej 31, 2791 Dragør.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1995, side 95100).